

regio- novosti

broj 2, rujan 2013.

SADRŽAJ

AKTUALNA TEMA

Hrvatska prekogranična suradnja
2007.-2013.

REGIO-ANALIZA

Fiskalni kapaciteti jedinica
lokalne samouprave u 2011.

PRIMJERI DOBRE PRAKSE

Regio-Stars Awards 2013.

REGIO-POJMOVNIK

Teritorijalna kohezija

OBAVIJESTI

Događanja / Obrazovanje

REGIO-PUBLIKACIJE

Innovation, Global Change and
Territorial Resilience

Decentralization and Local
Development in South East Europe

The State of European Cities in
Transition 2013 - Taking Stock
after 20 Years of Reform

Čuvajmo okoliš - razmislite prije ispisa ove publikacije!

Hrvatska prekogranična suradnja 2007.–2013.

Prekogranična suradnja posebno se potiče regionalnom kohezijskom politikom Europske unije, kako bi se unaprijedile ekonomska i socijalna kohezija i smanjile razlike u razvoju europskih regija. Sredstvima strukturnih i prepristupnih fondova financira se prekogranična suradnja unutar EU-a i među državama kandidatkinjama te se tako ostvaruje jedan od prioriteta kohezijske politike u sklopu cilja 3 – teritorijalna suradnja. EU tako jača suradnju na svim razinama i zagovara zajednička rješenja u području urbanog, ruralnog i obalnog razvoja, razvoja gospodarskih odnosa te jačanja malog i srednjeg poduzetništva. Zajednički je cilj prekogranične suradnje bolje iskorištavanje resursa pograničnih i perifernih regija, provedbom razvojnih projekata financiranih iz fondova EU-a u suradnji s regijama susjednih država.

Važnost prekogranične suradnje prepoznata je i u *Strategiji regionalnoga razvoja Republike Hrvatske 2011.–2013.* Zahvaljujući svom zemljopisnom položaju i obliku, Hrvatska gotovo cijelim teritorijem zadovoljava kriterije sudjelovanja u prekograničnim programima s regijama susjednih država, financiranim iz fondova EU-a. Od 21 hrvatske županije, njih 18 izravno graniči sa susjednim državama. Preostale imaju status pridruženih županija i sudjeluju u dva transnacionalna programa suradnje. Hrvatska u okviru komponente II Integriranog prepristupnog programa (IPA) sudjeluje u tri prekogranična

programa s članicama EU-a: Slovenija – Hrvatska; Mađarska – Hrvatska te Jadranska prekogranična suradnja. Sudjelujemo i u 3 prekogranična programa s nečlanicama: Hrvatska – BiH; Hrvatska – Crna Gora i Hrvatska – Srbija, te u dva transnacionalna programa: Jugoistočna Europa (SEE) i Mediteran (MED). Svaki program prekogranične suradnje ima svoj višegodišnji osnovni programski dokument, Operativni program, prema kojem se provode IPA prekogranični programi (<http://www.mrrfeu.hr>).

U programima se može sudjelovati putem javnih natječaja, a predlagatelji projekata moraju biti neprofitne pravne osobe (županije, općine, gradovi, javne ustanove, organizacije civilnog društva) koje mogu osigurati traženi iznos sufinanciranja i koje surađuju s najmanje jednim prekograničnim partnerom. Prekogranični karakter projekta mora biti jasno vidljiv i mora se provoditi i imati povoljan utjecaj s obje strane granice. Do siječnja 2013. godine, najviše projekata ugovoreno je u Osječko-baranjskoj i Međimurskoj županiji te u Istri. U Bjelovarsko-bilogorskoj i Požeško-slavonskoj županiji ugovoreno je veoma malo projekata, a u Brodsko-posavskoj i Ličko-senjskoj županiji niti jedan. Dosadašnja iskustva u pripremi i provedbi projekata prekogranične suradnje doprinijela su u značajnoj mjeri razvoju kapaciteta na lokalnoj i regionalnoj razini u Hrvatskoj, a znanja i iskustva prenose se susjednim državama (Đokić, Sumpor i Žalac, 2013.)¹. ■

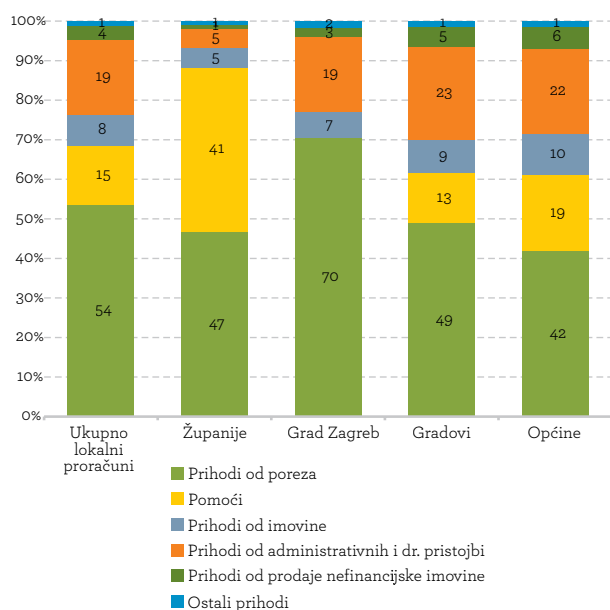
¹ Vidi rad u Pálné Kovács, Ilona, James Scott i Zoltán Gál, ured., 2013, *Territorial Cohesion in Europe*, Pečuh: Institute for Regional Studies, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, http://www.rkk.hu/rkk/conference/2013/DTI70/book/territorial_cohesion.pdf.

Fiskalni kapaciteti jedinica lokalne samouprave u 2011.

Hrvatske općine, gradovi i županije sudjelovali su s oko 16 posto u prihodima i s oko 15 posto u rashodima nekonsolidirane opće države ili s nešto više od 6 posto u bruto domaćem proizvodu u 2011. godini. Ukupni prihodi svih jedinica lokalne samouprave iznosili su 21,1 milijardu kuna. Gradovi u tome sudjeluju s 39 posto, Grad Zagreb s 29 posto, a općine i županije s po 16 posto. Velik broj malih lokalnih jedinica financijski je preslab da bi osigurao potrebna javna dobra i usluge, obavljao javne funkcije i pokretao razvojne projekte u skladu s potrebama stanovništva. Čak 48 posto ukupnih prihoda lokalne jedinice ostvaruju od poreza i prireza na dohodak, a daljnjih 15 posto od pomoći. Takva struktura prihoda ukazuje na veliku

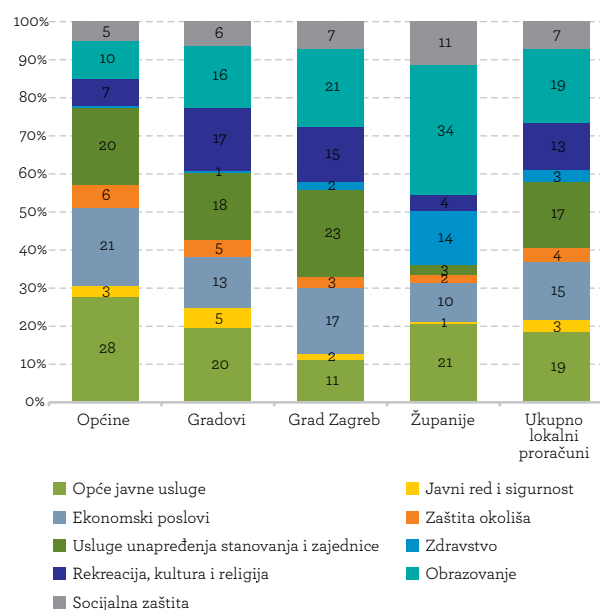
ovisnost lokalnih jedinica o zajedničkim prihodima i pomoći. Primjetne su i znatne razlike u fiskalnim kapacitetima lokalnih jedinica. Prosječno, županije ostvaruju 455 kuna, gradovi 3.050 kuna, a općine 2.323 kune prihoda po stanovniku, bez pomoći iz inozemstva ili od subjekata unutar opće države te dijela poreza na dohodak dobivenog kroz pomoć izravnjanja za decentralizirane funkcije. Razlike su još naglašenije kad se promatraju prihodi bez pomoći po lokalnim jedinicama. Na primjer, sve županije (bez Grada Zagreba) ostvaruju prihode bez pomoći u iznosu manjem od 900 kuna po stanovniku, a čak 40 posto županija ostvaruje između 300 i 400 kuna prihoda bez pomoći po stanovniku. ■

Slika 1. Struktura prihoda u proračunima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u 2011. godini

Izvor: Ministarstvo financija.

Slika 2. Struktura rashoda po funkcijskoj klasifikaciji u proračunima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u 2011. godini

Izvor: Ministarstvo financija.

Uspješni projekti

Regio-Stars Awards 2013. – Europska komisija svake godine dodjeljuje nagrade za najbolje projekte financirane iz strukturnih fondova². Od projekata nagrađenih u 2013. godini, izdvojili smo: *Science and Technology Park of the University of Porto (UPTEC) – North of Portugal (Norte)*. Ovaj projekt povezuje akademsku i poslovnu zajednicu, s ciljem povećanja kapaciteta za stvaranje novih znanja te razvoja ljudskih potencijala. Realiziran je u četiri stupa, od kojih je prvi i najvažniji izgradnja Tehnološkog centra. Posredstvom Tehnološkog centra, Sveučilište u Portu započelo je suradnju sa skupinom poduzeća na razvoju njihovih tržišno orijentiranih projekata visokih tehnologija u područjima energetike, energetske učinkovitosti, polimera i kompozitnih materijala, informatičkih tehnologija i komunikacija, te robotike. Drugi je stup ovog projekta Centar za kreativne industrije koji pruža potporu poduzećima iz tog područja. Treći stup je svojevrsan poslovni inkubator tehnološkim poduzećima koja su orijentirana na more. Cilj je razviti nove proizvode i usluge povezane s morem. Četvrtim stupom projekta promiču se znanja i vještine s područja biotehnologija, farmacije i kemije. Iako je cilj ovog projekta dugoročna promjena inovacijskih procesa, njegov uspjeh već je vidljiv u stvaranju novih radnih mjesta i otvaranju novih poduzeća. Dosad je otvoreno više od 100 novih poduzeća, od kojih je novoosnovanih čak 95. S druge strane, 13 posto od 800 novootvorenih radnih mjesta zahtijeva doktorat znanosti. ■

Najuspješniji projekti EU-a u Hrvatskoj – nagrade MRRFEU-a

– Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije RH (MRRFEU) početkom lipnja 2013. dodijelilo je nagrade najuspješnijim projektima EU-a u Hrvatskoj u razdoblju od 2010. do 2012. godine. Najuspješnijim projektom proglašen je projekt *Razvojem umjetničkih vještina do svijeta rada*, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, područnog ureda Kutina. Cilj ovog projekta poticanje je nezaposlenih osoba s invaliditetom s područja Sisačko-moslavačke županije na uključivanje u svijet rada kroz razvoj i učenje novih vještina. Drugim najuspješnijim projektom proglašen je projekt *Višnja maraska kao sastojak funkcionalne hrane*, Prehrambeno-biotehnološkog fakulteta u Zagrebu. Ciljevi su ovog projekta razvoj i primjena sofisticiranih tehnologija u proizvodnji funkcionalnih proizvoda i poluproizvoda iz višnje maraske, opremanje laboratorija te edukacija i upoznavanje lokalnih uzgajivača i šire društvene zajednice s mogućnostima prerade višnje maraske. Treći najuspješniji je projekt *Civitas Elan*. Projekt se provodio u pet europskih gradova (Brno, Ghent, Ljubljana, Porto i Zagreb), a cilj mu je bio poboljšanje infrastrukture javnog prijevoza. Rezultati projekta ogledaju se u inovativnim komponentama ugrađenim u 70 novih tramvaja i 160 autobusa ZET-a koji kao pogonsko gorivo koriste biodizel ili prirodni plin, te u proširenju mreže biciklističkih staza i općenito javnih prostora koji služe pješacima i biciklistima. Više o nagrađenim projektima možete pronaći na <http://www.mrrfeu.hr/default.aspx?id=1347>. ■

² Više informacija o Regio-Stars nagradi i nagrađenim projektima možete pronaći na: http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperate/regions_for_economic_change/regiostars_13_en.cfm.

Teritorijalna kohezija

Uz gospodarsku i socijalnu, teritorijalna kohezija treća je dimenzija kohezijske politike. Određena je Lisabonskim ugovorom i dokumentom *Europa 2020*. Rasprave o teritorijalnoj koheziji počele su devedesetih godina 20. stoljeća. S ulaskom novih članica u EU, raste i potreba za provođenjem politike teritorijalne kohezije.

Politikom teritorijalne kohezije nastoji se ostvariti održivo korištenje specifičnih teritorijalnih značajki koje mogu smanjiti razvojne razlike i povećati konkurentnost svake pojedine države EU-a. Tako se doprinosi održivom i ujednačenom razvoju cijele Europske unije. Osnovni su instrumenti teritorijalne kohezije upravljanje, teritorijalna suradnja i umrežavanje te razvijanje upravnih struktura.

Politika teritorijalne kohezije unapređuje upravljanje velikim koncentracijama djelatnosti u prostoru, poput gradova koji mogu imati povoljan (povećanje produktivnosti i inovacija zbog ekonomije obujma) i nepovoljan utjecaj (onečišćenje, socijalna isključenost) na razvoj. Građani bi na cijelom državnom području trebali moći kvalitetno živjeti i imati pristup javnim uslugama pa je jedan od ciljeva teritorijalne kohezije i dobro povezivanje državnih područja, osobito urbanih i ruralnih. Kako novi globalni problemi (klimatske promjene, onečišćenje zraka, voda i sl.) ne poznaju administrativne granice potrebni su i novi oblici suradnje zemalja i regija. Primjeri su novog makro-regionalnog pristupa Strategija

EU-a za područje Baltičkog mora i Strategija EU-a za područje Podunavlja.

Zelenom knjigom o teritorijalnoj koheziji iz 2008. godine (*Green Paper on Territorial Cohesion*) započeo je proces opsežnog savjetovanja i redovitog okupljanja stručnjaka iz cijele Europe. Intenzivno se traga za odgovorom kako kohezijska politika može ojačati teritorijalnu koheziju. Na raspolaganju su sljedeće mogućnosti: promicanje funkcionalnog pristupa integralnom razvoju državnih područja kao prostora u kojem žive građani; poticanje razvoja prilagođenog lokalnim potrebama međusektorskom koordinacijom politika i višerazinskim upravljanjem (posebno su značajni teritorijalni aspekti sektorskih politika i njihova koordinacija); promicanje suradnje državnih područja s ciljem jačanja europske integracije, te unapređenje znanja o državnim područjima kako bi se njihov razvoj optimalno usmjeravao.

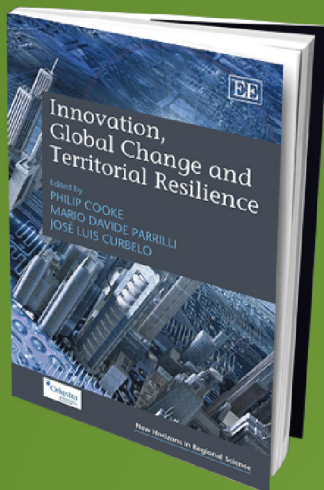
Nakon pristupanja EU-u, Hrvatskoj su dostupna sredstva za provođenje kohezijske politike. Sadašnji programi regionalnog financiranja provodit će se do kraja 2013. i već je povedena rasprava o kohezijskoj politici u razdoblju od 2014. do 2020. godine. Raspravlja se u širem kontekstu proračuna EU-a i strategije *Europa 2020*. U tom razdoblju Hrvatskoj će biti dodijeljeno oko osam milijardi eura. Više informacija o dodijeljenim sredstvima možete pronaći na http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/index_hr.cfm.

Događanja

- **AESOP – Association of European Schools of Planning**, <http://aesop-planning.eu>
AESOP Annual Congress 2014 „From control to co-evolution”, 9.-12. srpnja, Utrecht/Delft, Nizozemska, <http://aesop2014.eu/>
- **ERSA – European Regional Science Association**, <http://www.ersa.org>
ERSA – Hrvatska sekcija, http://www.zg.hgk.hr/HGK/ersa_nova/index.html
kontakt za Hrvatsku: Irena Đokić, idokic@eizg.hr
2014 Congress „Competitiveness and economic cooperation of regions under globalization: best practices of regional development”, 26.-29. kolovoza 2014., St. Petersburg, Rusija
- **EURA (European Urban Research Association) - UAA (Urban Affairs Association)**, <http://www.eura.org>
kontakt za Hrvatsku: Dubravka Jurlina Alibegović, djurlina@eizg.hr
EURA-UAA Joint Conference 2014 „City Futures III - Cities as Strategic Places and Players in a Globalized World”, 18.-20. lipnja 2014., Paris-Ile de France, Francuska, http://www.eura.org/wp-content/uploads/eur_a_conference_Paris_2014_-_call_for_papers.pdf
- **RSA – Regional Studies Association**, <http://www.regionalstudies.org/>
predstavica za Hrvatsku: Marijana Sumpor, msumpor@eizg.hr
RSA Global Conference 2014 „From Vulnerable Places to Resilient Territories: The Path to Sustainable Development”, 27.-30. travnja 2014., Fortaleza, Brazil, <http://www.regionalstudies.org/conferences/conference/regional-studies-association-global-conference-2014>
RSA European Conference 2014 „Diverse Regions: Building Resilient Communities and Territories”, 15.-18. lipnja 2014., Izmir, Turska, <http://www.regionalstudies.org/conferences/conference/regional-studies-association-european-conference-2014>

Obrazovanje

- **Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković”**
Poslijediplomski specijalistički studij „Europske integracije, regionalni i lokalni razvoj”, <http://oet.unipu.hr/index.php?id=106>
- **Sveučilište u Zadru i Sveučilište u Teramu (Italija)**
Međunarodni združeni doktorski studij Sociologije regionalnog i lokalnog razvoja, <http://www.unizd.hr/sociologija/DoktorskiStudij/tabid/4950/Default.aspx>
- **Sveučilište u Zagrebu**
Centar za poslijediplomske studije, sveučilišni interdisciplinarni poslijediplomski specijalistički studij „Upravljanje gradom”, <http://www.unizg.hr/upravljanje-gradom/>
Ekonomski fakultet, poslijediplomski specijalistički studij „Lokalni ekonomski razvoj”, <http://www.efzg.unizg.hr/default.aspx?id=7460>
Geografski odsjek Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, poslijediplomski doktorski studij „Geografske osnove prostornog planiranja i uređenja”, http://www.pmf.unizg.hr/geog/nastava/poslijediplomska_nastava
Fakultet političkih znanosti, poslijediplomski specijalistički studij „Lokalna demokracija i razvoj”, <http://www.fpzg.unizg.hr/index.php?q=/studiji/poslijediplomski/specijalisticki-studiji/lokalna-demokracija-i-razvoj>
- **EEF – Europski edukacijski forum, Hrvatska**
Organizacija seminara i radionica za regionalnu i lokalnu razinu: Regionalna politika EU i strukturni fondovi, Strateško planiranje i upravljanje, Upravljanje projektnim ciklusom, <http://www.eef.hr>

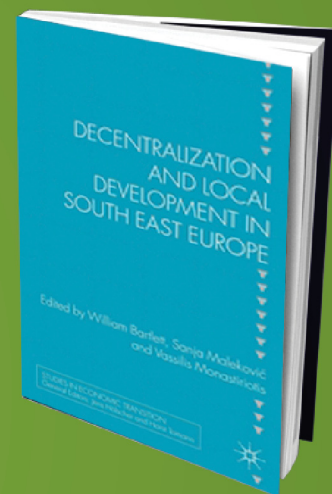

Innovation, Global Change and Territorial Resilience

Philip Cooke, Mario Davide Parrilli i José Luis Curbelo, ured., 2012, *Innovation, Global Change and Territorial Resilience*, Cheltenham, Northampton: Edward Elgar Publishing, ISBN 978-0-85793-574-8. U knjizi *Inovacija, globalna promjena i teritorijalna otpornost*, razmatraju se izazovi koje globalna ekonomija postavlja lokalnim, regionalnim i nacionalnim ekonomijama. Otpornost je pri tom poželjna, a način da je se postigne jest inovativnost na svim razinama.
https://www.e-elgar.com/bookentry_main.lasso?id=14530&breadcrumblink=&breadcrumb=&sub_values=&site_Bus_Man=&site_dev=&site_eco=&site_env_eco=&site_inn_tech=&site_int_pol=&site_law=&site_pub_soc=

Decentralization and Local Development in South East Europe

Will Bartlett, Sanja Maleković i Vassilis Monastiotis, ured., 2013, *Decentralization and Local Development in South East Europe*, Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, ISBN 978-0-333-73353-0. Knjiga *Decentralizacija i lokalni razvoj u Jugoistočnoj Europi* istražuje prirodu i učinkovitost politika decentralizacije i regionalnog razvoja u zemljama Jugoistočne Europe. Analizira se utjecaj decentralizacije na prostorne nejednakosti i vrednuje odgovor javnih politika u različitim političkim i institucionalnim okruženjima.
<http://www.palgrave.com/products/title.aspx?pid=539620>

The State of European Cities in Transition 2013 – Taking Stock after 20 Years of Reform

UN Habitat, 2013, *The State of European Cities in Transition 2013 – Taking Stock after 20 Years of Reform*, Nairobi: UN Habitat (knjiga će biti objavljena 10. listopada). Izvještaj *Stanje europskih gradova u tranziciji* iscrpan je pregled trendova urbanog razvoja, uvjeta i mogućnosti istočnoeuropskih gradova, uključujući i hrvatske, nakon 20 godina reformi. Prijelaz iz centralno-planskog na tržišno gospodarstvo, doveo je između ostalog i do decentralizacije, privatizacije i brzih i značajnih urbanih promjena. Tim državama predstoji rješavanje problema urbanog razvoja (u skladu s Poveljom iz Leipziga) i uključivanje u raspravu o teritorijalnoj koheziji.

Poziv

Ako ste došli do zanimljivih znanstvenoistraživačkih spoznaja i rezultata, provodite uspješan razvojni projekt i želite podijeliti informacije o tome, ili pripremate događaj o kojem želite informirati kolegice i kolege, slobodno nam prosljedite informaciju koju ćemo rado uključiti u jedan od sljedećih brojeva **regio-novosti**.